

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki

w sprawie **J. P.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu,

w dniu 22 czerwca 2016 r.,

zażalenia skazanego na zarządzenie upoważnionego sędziego Sądu Okręgowego w S. z dnia 23 maja 2016 r., o odmowie przyjęcia jego wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego,

postanowił:

utrzymać w mocy zaskarżone zarządzenie.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w S., wyrokiem z dnia 11 maja 2016 r., zmienił wyrok Sądu Rejonowego w S. z dnia 8 października 2015 r., na mocy którego skazano J. P. za przestępstwa z art. 212 i 216 k.k. W dniu 20 maja 2016 r. skazany ten złożył wniosek o „wykonanie nakazu z art. 100 § 3 k.p.k.” i doręczenie mu odpisu wyroku Sądu odwoławczego oraz o sporządzenie jego uzasadnienia. Zaskarżonym zarządzeniem z dnia 23 maja 2016 r. odmówiono przyjęcia tego wniosku jako złożonego po terminie oraz wskazano w jego uzasadnieniu, że przepis art. 100 § 3 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym od 15 kwietnia 2016 r. stanowi, że wyrok doręcza się podmiotom uprawnionym do wniesienia środka odwoławczego, jeżeli ustawa tak stanowi. Stwierdzono ponadto, że obowiązujące przepisy nie przewidują obowiązku doręczenia stronie wyroku wydanego przez sąd odwoławczy w wyniku rozpoznania apelacji.

Na zarządzenie to zażalenie w terminie złożył J. P. Wskazał w nim, że zostało ono wydane bez podstawy prawnej, wbrew uregulowaniu art. 100 § 3 k.p.k. W konkluzji wniósł o zobowiązanie do doręczenia odpisu wyroku i sporządzenie jego uzasadnienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W rozpoznawanej sprawie najistotniejsze jest ustalenie jakie przepisy procesowe należało zastosować w kwestii dotyczącej zasad doręczania wyroku sądu odwoławczego wydanego po dniu 14 kwietnia 2016 r., a więc po wejściu w życie ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 437 – dalej jako nowelizacja z 2016 r.). Z dniem 15 kwietnia 2016 r. uległ bowiem zmianie art. 100 § 3 k.p.k. Przepis ten wprowadza odwrotną niż dotychczas zasadę, że wyrok doręcza się podmiotom uprawnionym, gdy ustawa tak stanowi. Natomiast w poprzednim brzmieniu nadanym ustawą z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 1247 ze zm. – dalej jako nowelizacja z 2013 r.), która weszła w życie 1 lipca 2015 r., art. 100 § 3 k.p.k. stanowił, że wyrok podlega doręczeniu, gdy strona nie była obecna przy jego ogłoszeniu. Przepis ten w powiązaniu z art. 422 § 1 k.p.k. wprowadził zasadę, że w wypadku niestawiennictwa strony na ogłoszenie wyroku, podlega on doręczeniu z urzędu i termin do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia biegnie od daty doręczenia wyroku. W dotychczasowym brzmieniu art. 100 § 3 k.p.k. miał również zastosowanie w postępowaniu odwoławczym, gdyż mowa w nim była o wyroku – *lege non distinguente* – także wyroku sądu odwoławczego. W powiązaniu z art. 422 § 1 k.p.k. w zw. z art. 457 § 2 k.p.k. wyrok sądu odwoławczego podlegał doręczeniu z urzędu na podstawie tych samych przepisów co wyrok sądu pierwszej instancji. Nowelizacja z 2016 r. zmieniła zasady doręczania wyroku, które odnoszą się także do wyroku sądu odwoławczego. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że art. 100 § 3 k.p.k. nie obejmuje już swoim zakresem normatywnym wyroku sądu odwoławczego. Aktualne brzmienie tego przepisu łączy bowiem doręczenie wyroku z uprawnieniem do wniesienia środka odwoławczego (podkr. SN). Tym samym przepis ten reguluje tylko kwestię doręczenia wyroku sądu pierwszej instancji. Należy jeszcze rozważyć

„odpowiednie” stosowanie art. 100 § 3 k.p.k. w postępowaniu odwoławczym poprzez art. 458 k.p.k. Jednak przepis ten swoim zakresem odesłania obejmuje przepisy regulujące postępowanie przed sądem pierwszej instancji (Dział VIII k.p.k.). W przypadku przepisów zamieszczonych w części ogólnej kodeksu postępowania karnego, a tak umiejscowiony jest art. 100 § 3 k.p.k., reguła „odpowiedniego” stosowania jest zbędna, gdyż mają one wprost zastosowanie w każdym stadium procesu karnego. Wykładnia literalna art. 100 § 3 k.p.k. prowadzi do stwierdzenia, że nie reguluje on zasad doręczania wyroku sądu odwoławczego. Należy więc ich poszukiwać w innych przepisach. Wskazać tu trzeba na art. 524 § 1 zdanie drugie k.p.k. odnośnie do kasacji. Przepis ten ma także odpowiednie zastosowanie do skargi na wyrok sądu odwoławczego uchylający wyrok sądu pierwszej instancji i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania (art. 539b § 1 zdanie drugie k.p.k.). Na podstawie art. 524 § 1 zdanie drugie k.p.k. można stwierdzić, że wyrok sądu odwoławczego podlega doręczeniu z urzędu tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi. W konsekwencji jest to taka sama zasada, jak dotycząca wyrok sądu pierwszej instancji (art. 100 § 3 k.p.k.). Jednak wbrew pogładowi wyrażonemu w zaskarżonym zarządzeniu, że obowiązujące przepisy nie przewidują doręczenia stronie z urzędu wyroku sądu odwoławczego, taki obowiązek istnieje. Wprowadza go art. 422 § 2a k.p.k. – obowiązujący od 15 kwietnia 2016 r. – który poprzez art. 457 § 2 k.p.k. ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu odwoławczym. Chodzi tu o oskarżonego pozbawionego wolności, który nie ma obrońcy i – pomimo złożenia wniosku o doprowadzenie go na termin rozprawy, na którym ogłoszono wyrok – nie był obecny podczas jego ogłoszenia. W takim układzie procesowym termin do złożenia wniosku o doręczenie wyroku sądu odwoławczego z uzasadnieniem biegnie od daty doręczenia wyroku. Przypomnieć tylko należy, że aktualny pozostaje pogląd wypowiedziany na gruncie art. 419 § 2 k.p.k. (uchylony w wyniku nowelizacji z 2013 r., a którego odpowiednikiem jest obecnie art. 422 § 2a k.p.k.), że po wydaniu przez sąd drugiej instancji wyroku prawomocnie kończącego postępowanie obrońca z urzędu (odmiennie niż obrońca z wyboru) nie ma obowiązku podejmowania czynności procesowych (art. 84 § 2 zd. 1 k.p.k.). Nie ma więc – zgodnie z tym stanowiskiem – także obowiązku złożenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, co jest w istocie równoznaczne ze

stwierdzeniem, że po ogłoszeniu wyroku sądu odwoławczego oskarżony nie będzie już miał obrońcy, jako że z tą chwilą obowiązek działania na jego rzecz dotychczasowego obrońcy z urzędu ustał. Powoduje to konieczność doręczenia odpisu wyroku sądu odwoławczego oskarżonemu pozbawionemu wolności, gdy nie brał udziału w postępowaniu przed sądem odwoławczym, a w którym miał obrońcę z urzędu (por. postanowienie SN z 26 czerwca 2007 r., II KZ 14/07, OSNwSK 2007, poz. 1440).

Wprowadzenie z dniem 15 kwietnia 2016 r. nowych reguł doręczania wyroku wiąże się ze zmianą zasad składania wniosku o sporządzenie na piśmie uzasadnienia i doręczenie wyroku z uzasadnieniem. Jeżeli bowiem wyrok nie podlega doręczeniu z urzędu, to termin do złożenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem biegnie od ogłoszenia. Nie ma przy tym znaczenia, czy strona była obecna na ogłoszeniu wyroku. Jednak zmiana tych reguł w toku procesu nie powinna negatywnie wpływać na możliwość korzystania przez strony z uprawnień procesowych. Należy tu respektować prawo do ochrony zaufania wszystkich stron postępowania do stabilności reguł procesowych. Zauważyć bowiem należy, że art. 100 § 3 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r., miał także zastosowanie do spraw, w których postępowanie sądowe – tak jak w rozpoznawanej sprawie – zostało wszczęte przed tą datą. Ponadto nowelizacja z 2013 r. wprowadziła pouczenie o treści art. 100 § 3 k.p.k. do art. 386 § 1 k.p.k., co nakładało na sąd obowiązek poinformowania z dniem 1 lipca 2015 r. o aktualnej treści tego przepisu. Tak też się stało w rozpoznawanej sprawie, gdyż oskarżony na rozprawie głównej w dniu 1 października 2015 r. został pouczone o treści art. 100 § 3 k.p.k., a więc o tym, że w wypadku niestawiennictwa na rozprawę wyrok zostanie mu doręczony z urzędu. Jednak w sprawach, w których rozpoczęto przewód sądowy przed dniem 15 kwietnia 2016 r. i pouczone o treści art. 100 § 3 k.p.k. w zw. z art. 386 § 1 k.p.k., a sprawy te nie zostały prawomocnie zakończone przed tą datą, ustawa nowelizacyjna z 2016 r. w przepisach przejściowych nie wprowadziła obowiązku poinformowania o zmianie art. 100 § 3 k.p.k. Może to sugerować, że w stosunku do tego przepisu ustawodawca odstąpił od ogólnej zasady bezpośredniego stosowania nowych przepisów („chwytania w locie”). W art. 25 ust. 1 ustawy nowelizacyjnej z 2016 r. postanowiono, że do spraw, w których po dniu 30

czerwca 2015 r. wszczęto postępowanie sądowe, toczy się ono do prawomocnego zakończenia według przepisów dotychczasowych. Zasięg działania tego przepisu wiąże się z interpretacją użytego w nim zwrotu „toczą się”. W dekodowaniu normy zawartej w art. 25 ust. 1 ustawy nowelizacyjnej z 2016 r. pomocne może być stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale składu 7 sędziów SN z dnia 30 września 1998 r., I KZP 14/98, OSNKW 1998, nr 9–10, poz. 42. Wypowiedziany tam pogląd dotyczy rozumienia tego samego zwrotu użytego w art. 8 przepisów wprowadzających Kodeks postępowania karnego z 1997 r. Sąd Najwyższy w tej uchwale wskazał, że to określenie powiązać należy z przepisami, które normują tok i tryb (sposób i zakres) czynności procesowych. W rozważanej tu kwestii stwierdzić należy, że doręczenie wyroku z urzędu jest czynnością procesową organu procesowego, która wywołuje określone skutki prawne. Dlatego też **w sprawach, w których postępowanie sądowe zostało wszczęte po 30 czerwca 2015 r. i toczy się po 14 kwietnia 2016 r. stosuje się – do czasu prawomocnego zakończenia – art. 100 § 3 k.p.k. w brzmieniu nadanym nowelizacją z 2013 r. Natomiast z art. 25 ust. 1 ustawy nowelizacyjnej z 2016 r. wynika, że w sprawach, w których przed dniem 1 lipca 2015 r. wszczęto postępowanie sądowe i nie zostało ono prawomocnie zakończone do 14 kwietnia 2016 r., stosuje się po tym dniu przepisy nowe, w tym art. 100 § 3 k.p.k. W tych sprawach na podstawie art. 16 § 2 k.p.k. należy – w miarę potrzeby - udzielić stronom informacji o zmianie zasad doręczania wyroku.** Doszło bowiem do zmiany „reguł gry” w toku procesu. Zasada lojalności procesowej wymaga więc poinformowania stron o nowych zasadach doręczania wyroku, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia korzystania z prawa do jego zaskarżenia.

W rozpoznawanej sprawie oskarżony nie został poinformowany o zmianie treści art. 100 § 3 k.p.k., tzn. że przepis ten nie ma już zastosowania w postępowaniu odwoławczym i wydany wyrok w wypadku niestawiennictwa na jego ogłoszenie nie podlega doręczeniu z urzędu. W tej sprawie postępowanie sądowe zostało wszczęte przed 30 czerwca 2015 r., a sąd odwoławczy wydał wyrok po 14 kwietnia 2016 r. Tym samym miał zastosowanie art. 100 § 3 k.p.k. w nowym brzmieniu. Jednak brak wymaganej informacji prawnej nie zmienia faktu, że termin do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie wyroku sądu

odwoławczego z uzasadnieniem biegł dla oskarżonego od dnia ogłoszenia wyroku. Analiza materiałów tej sprawy wskazuje, że oskarżony został prawidłowo powiadomiony o terminie rozprawy apelacyjnej, a następnie poinformował pisemnie Sąd odwoławczy, że nie stawi się na nią, co też nastąpiło. Sąd ten wydał wyrok w dniu 11 maja 2016 r. pod nieobecność oskarżonego. Jak już wskazano, oskarżony dopiero w dniu 20 maja 2016 r. złożył pisemny wniosek o doręczenie mu odpisu wyroku oraz o sporządzenie jego uzasadnienia. W tej sytuacji zaskarżone zarządzenie wydane zostało zgodnie z prawem w następstwie uznania, że przedmiotowy wniosek został złożony po upływie 7-dniowego zawitego terminu, liczonego od dnia ogłoszenia wyroku, który upłynął w dniu 18 maja 2016 r. (art. 457 § 2 k.p.k. w zw. z art. 422 § 1 k.p.k.).

Twierdzenia skarżącego zawarte w jego zażaleniu wynikają z niedostrzeżenia wskazanych zmian legislacyjnych w omawianym tu zakresie. W konsekwencji, wobec faktu, że słusznie w kwestionowanym rozstrzygnięciu odmówiono przyjęcia wniosku skazanego, jako wniesionego po terminie oraz zasadnie nie doręczono mu odpisu wyroku, czego nie może podważyć stanowisko wyrażone w rozpoznawanym zażaleniu, Sąd Najwyższy utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję procesową.

Jednak jak już wspomniano zasada lojalności procesowej nakazywała poinformowanie oskarżonego o zmianie brzmienia art. 100 § 3 k.p.k., czego jednak nie uczyniono. Jest to o tyle istotne, że oskarżony skierował do Sądu odwoławczego pisemne oświadczenie, że nie zamierza uczestniczyć w rozprawie apelacyjnej, a – jak już wskazano - zgodnie z obecnym brzmieniem art. 100 § 3 k.p.k., nie było podstaw do doręczenia mu z urzędu wyroku w związku z niestawiennictwem na jego ogłoszenie. Zauważyć jednak należy, że wyrok Sądu pierwszej instancji wydany w dniu 8 października 2015 r. został doręczony oskarżonemu z urzędu w związku z jego niestawiennictwem na ogłoszenie. Mógł on więc zasadnie przypuszczać, że wobec jego nieobecności na rozprawie apelacyjnej, i tym razem wyrok zostanie mu doręczony z urzędu. Oznacza to, że pouczenie o zmianie treści art. 100 § 3 k.p.k. „w świetle okoliczności sprawy było nieodzowne” (art. 16 § 2 zdanie drugie k.p.k.), co w konsekwencji może stanowić podstawą wniosku o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i

doręczenie uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego.

Z tych wszystkich względów orzeczono, jak na wstępie.